

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: НОВІ ВИМОГИ ДО КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Оксана Волошина,
докторка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
E-mail: woleshina5555@gmail.com

Павло Кермач,
здобувач вищої освіти ступеня магістр,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Важливим викликом сьогодення є інклюзивна освіта, адже це закономірний етап розвитку суспільства. Держава має забезпечити дітям з особливими потребами можливість самореалізації в різних сферах життя, зокрема й в освіті. Перехід до інклюзивної освіти є максимально комфортним і ефективним тоді, коли створені відповідні умови. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації інклюзивного навчання є однією з таких умов. Зазначимо, що у Професійному стандарті вчителя (2020) однією з компетентностей визначена інклюзивна компетентність, як «...здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів». [3]

У нашій країні проблемою підготовки вчителів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти займаються Н. Ашиток, А. Василюк, Ю. Бондар, & А. Хіля, О. Волошина, І. Демченко, М. Давидюк, Т. Джаман, А. Колупаєва, & О. Таранченко, А. Кравчук, Л. Лавріненко, З. Ленів, Л. Шевченко, & М. Сорочан.

Аналіз науково-методичної літератури, освітньої ситуації в країні, власний досвід дають змогу констатувати, що успіх в організації інклюзивної освіти залежить від професійної підготовки педагогів, розуміння батьками та дітьми своєї ролі у цьому процесі. Вважаємо за необхідне актуалізувати психолого-педагогічну підготовку як учителів-предметників, так і особливо майбутніх класних керівників для роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти, удосконалити структурно-функціональну, змістову та технологічну складову освітнього процесу відповідно до індивідуальних потреб різних груп дітей, а з іншого боку – надзвичайно важливою є просвітницька робота у цьому напрямі з батьками здобувачів базової середньої освіти [1].

Поняття «готовність майбутніх учителів до роботи зі здобувачами середньої освіти в умовах інклюзії» визначаємо як сукупність знань про особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами, володіння технологіями роботи з цими учнями в умовах інклюзивної освіти, а також сформованість певних особистісних якостей, які забезпечують стійку мотивацію до цієї діяльності. Структуру готовності майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивної освіти визначаємо як сукупність мотиваційного (стійкі мотиви до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість до здійснення ефективного процесу навчання, визнання кожного учня суб'єктом освітнього процесу); когнітивного (система знань і уявлень про особливості психічного і фізичного розвитку осіб з особливими потребами, організацію освітнього процесу з такими учнями); діяльнісного (способи і прийоми реалізації професійно-педагогічних знань у роботі з особами з особливими потребами) компонентів.

Учитель, який працює в умовах інклюзії, має бути прихильником гуманістичної психології та педагогіки, емпатійно ставитися до дітей, здійснювати постійний моніторинг освітнього процесу та діагностику сформованості умінь, навичок, компетентностей та якостей школярів. Важливо також у змісті навчальної діяльності, незалежно від навчальної

дисципліни, продукувати гуманістичні цінності, виявляти та підтримувати сильні сторони особистості школяра, поєднувати індивідуальні форми навчальної та виховної роботи з колективними тощо.

У наших попередніх наукових розвідках ми зазначали, що в умовах інклюзивного навчання «учитель... повинен уміти визначати пріоритетні корекційні, навчальні, виховні завдання, напрями їхньої реалізації; розробляти індивідуальний корекційно-компенсаторний план роботи для кожної дитини з урахуванням нозології; адаптувати навчальні плани, програмний матеріал, методи, форми навчання та виховання до індивідуальних освітніх потреб дитини; орієнтуватись на соціальний досвід, пізнавальні можливості кожної дитини; застосовувати різноманітні прийоми та засоби для сприяння загальному розвитку учня; створювати умови для соціальної адаптації, для набуття соціальних навичок дітьми з особливостями психофізичного розвитку» [2].

Вважаємо, що професійна підготовка майбутніх педагогів до формування досліджуваної готовності буде ефективною у процесі реалізації сукупності педагогічних умов, зокрема: використання потенціалу змісту педагогічних дисциплін для формування толерантності студентів, позитивної мотивації до здійснення інклюзивного навчання; практична орієнтованість підготовки студентів до майбутньої інклюзивної діяльності, застосування компетентнісного підходу, що дозволяє сформувати цілісну структуру професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах інклюзивного навчання; використання інноваційних (проблемних, інтерактивних, дискусійних, імітаційних) методів навчання, що забезпечують активну позицію студента, корпоративне засвоєння теорії і технології інклюзивної освіти [4].

Методика реалізації обґрунтованих педагогічних умов передбачає впровадження в освітній процес відповідного змісту, форм і методів, що мають забезпечити організацію практичної та теоретичної діяльності учасників освітнього процесу, зумовлену закономірностями та

особливостями професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бельдій А.О., Волошина О.В. Пінаєва О.Ю. Функції деонтологічного компоненту у структурі професіоналізму майбутніх медичних сестер. // Актуальні питання у сучасній науці. 2023, Вип. 9(15), С. 662-673. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-662-672](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-662-672)
2. Волошина, О.В. Основи корекційної педагогіки: довідник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2012, 184 с.
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти!», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» 2020 23№ 2736-20. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>.
4. Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Budas, Iu., & Klybanivska, T. Formation of Ethical Culture of Intending Educators in the Educational Process of Higher Education Institution. // Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 28th - 29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, Vol.I, P. 95-104. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol1.6293/>